

Poti napredka nerazvitih področij v nekaterih državah Zahodne Evrope

Na zahodnoevropske države gledamo kot na industrijsko razvite države. Kljub temu pa so v teh državah posamezna področja, ki so zaostala v svojem gospodarskem razvoju. Do tega je prišlo zaradi določenih zgodovinskih in gospodarskih pogojev. Kapitalistični razvoj teh držav na osnovi zasebne pobude in svobodne konkurence je bil namreč usmerjen v osredotočenje industrije v središča, ki so imela najugodnejše pogoje za nagel industrijski razvoj. Tako so tudi v teh državah, ki so sicer naglo industrijsko napredovale, ostala gospodarsko nerazvita obrobna področja. Naj pomembno, da so bili pogosti vzroki gospodarske zaostalosti nekaterih področij neugodni naravni pogoji, a prav tako so ostala nekatera področja z neugodnimi naravnimi pogoji nerazvita pretežno zato, ker so bolj redko vlagali v gospodarske veje, ki so terjale dolgoročne investicije. Kot posledica takega razvoja so v vseh industrijskih državah Zahodne Evrope področja, v katerih je dohodek na prebivalca daleč pod povprečno ravnijsko dohodka v nacionalnem obsegu.

Nekaj primerov

Medtem ko je znašal povprečni dohodek v Italiji 2.806 lir in v Lombardiji 4.819 lir na prebivalca, je znašal ta dohodek na jugu Italije l. 1951 1.615 lir (v cenah iz leta 1958).

V večini teh področij je industrija slabo razvita, ali pa je sploh ni. Tu so navadno pokrajine, kjer se prebivalstvo pred-

vsem ukvarja s poljedelstvom in živinorejo. Na nekaterih področjih so pomembnejši viri surovin, vendar ekstraktivna industrija ni bolj razvita. Razlike v strukturi zaposlenosti prebivalstva so na primer v Franciji tolikšne, da je denimo, v Bretanji približno 60 odstotkov prebivalstva zaposleno v kmetijstvu, a le 17 odstotkov v industriji, medtem ko znaša to razmerje na področju Pariza 3 odstotke proti 39 odstotkom.

So pa spet druga področja v Veliki Britaniji in Belgiji, ki jih štejejo za industrijsko razvita, pa se vendar pogosto slišijo zahteve, da naj se tem krajem pomaga. To so področja z nazadujočo industrijo. To je v Angliji področje proizvodnje premoga in ladjedelništva, v obeh državah pa področje proizvodnje bombaža in tekstilne industrije.

Skupna značilnost vseh nerazvitih področij v državah Zahodne Evrope je pereče vprašanje brezposelnosti.

Zaradi vsega tega ni naključje, da so začeli zadnja leta v nekaterih zahodnoevropskih državah resneje proučevati vprašanja nerazvitih področij, se lotiti raznih akcij in ukrepov, da bi odpravili obstoječe neskladnosti, ki ovirajo enakomerni razvoj nacionalnega gospodarstva. To je postalo ne samo socialni, temveč tudi gospodarski problem.

Posebno so zanimivi zgledi reševanja teh problemov v Italiji in Angliji, toda tudi v skandinavskih državah, Belgiji, na Nizozemskem, v Franciji in Nemčiji.

Sklad za razvoj Južne Italije

V Italiji štejejo za nerazvita področja Južno Italijo, Sicilijo in Sardinijo. Dohodek na prebivalca je bil v Južni Italiji l. 1938 za 44 odstotkov, l. 1950 za 50 odstotkov in v l. 1956 za 57 odstotkov nižji od dohodka v Severni Italiji. Neskladnosti v gospodarskem razvoju med Severno in Južno Italijo so se stalno povečevale. K temu je treba dodati, da so področja Južne Italije utrpela med vojno največja opustošenja in da je tam brezposelnost že desetletja zelo pereč problem.

Ceprav so že neposredno po sedanjih vojni opozarjali na potrebo po gospodarskem razvoju južnih področij, so bile učinkovitejše akcije ukrenjene šele po l. 1950. Tedaj so ustanovili poseben sklad za razvoj Južne Italije in izdelali dvanajstletni plan investicij na jugu (od l. 1950 do l. 1962). Po tem planu so bile določene investicije v znesku 1.280 milijard lir, od katerih je odpadlo na posamezne sektorje: na bonifikacijo zemljišč in namakanje 52 odstotkov, na regulacijske načrte v hribovitih področjih 18 odstotkov, na stroške za izvajanje agrarne reforme 22 odstotkov, za

gradnjo vodovodov, kanalizacije in cest 9 odstotkov, železniškega omrežja 6 odstotkov in na investicije v turistične objekte 2 odstotka. V ta dela in objekte so do l. 1956—1957 investirali skupno 662 milijard lir. Razen teh ukrepov je prevzemal nekaj industrijskih investicij v Južni Italiji tudi Inštitut za rekonstrukcijo industrije.

Investicijski plan

Investicijski plan v Južni Italiji je imel svoje posebne značilnosti, ki so bile v marsičem odsev političnih prizadevanj italijanske vlade. Sprejeto je bilo namreč načelo, da naj bodo javne investicije usmerjene izključno v graditev prometnih zvez, v namakalna dela, energetiko in kreditne ustanove, pri čemer so računali, da bo investicije v druge gospodarske veje prevzel zasebni kapital. Država je torej prevzela graditev tistih gospodarskih vej, ki naj bi ustvarile pogoje za zganitev zasebne spodbude in vlaganje zasebnega kapitala. Od zasebnega kapitala so pričakovali, da bo prevzel gradnjo drobnih in srednjih podjetij predelovalne in ekstraktivne in-

dustrije. Kasneje pa se je izkazalo, da je morala država prevzeti tudi nekatere investicije v te veje.

Sredstva sklada za razvoj Južne Italije zagotavljajo z letnimi dotacijami iz državnega proračuna. Sklad upravlja administrativni svet, katerega predsednik je minister v vladi. Poslovanje sklada ni podrejeno običajnemu nadzorstvu državne administracije, kar utemeljujejo z nevarnostjo pred birokratizmom in s potrebo po večji urnosti v poslovanju. Splošni razvojni plan pripravlja predsednik sklada s podporo ministrskega odbora in v sodelovanju s krajevnimi organizacijami.

V okviru programa za razvoj nerazvitih področij so bile ustanovljene tri banke za industrijski kredit (za celinsko Južno Italijo, za Sicilijo in za Sardinijo), katerih naloga je kreditirati gospodarska podjetja, ki ne morejo priti do sredstev iz drugih virov. S posebnimi sklepi vlade pospešujejo investicije na tem področju tudi s proračunskimi, carinskimi, prevoznimi in drugimi olajšavami.

Perspektivni plan obsega tudi strokovno usposabljanje delavcev in je v ta namen določeno ustanavljanje tehničnih šol v 20 industrijskih krajih, nadalje ustanavljanje kmetijskih zadrug za predelavo in prodajo kmetijskih pridelkov. Posebno pozornost so posvetili ureditvi vzornih kmetijskih posestev, ki naj pomagajo vaškim gospodarstvom pri organiziranju metod za obdelovanje zemlje.

Dosedanji rezultati

Ceprav dosedanja rezultata v tem pogledu niso posebno opazni, je vendarle mogoče ugotoviti, da je bilo vprašanje sproženo in da so z njim zaposleni tako italijanski ekonomisti kakor tudi razne politične stranke in skupine. Praktično izpolnjevanje programa kaže, da so bili dosedanja ukrepi za pospeševanje razvoja teh področij nezadostni.

V zadnjem času dozoreva naziranje, da je treba gledati na to vprašanje kot na dolgoročen problem in da bo njegova rešitev terjala angažiranje znatno večjih sredstev. Lani so predložili parlamentu predlog zakona o nadaljevanju aktivnosti sklada do l. 1964—1965. Po tem načrtu računajo z dajanjem dodatnih dotacij iz državnega proračuna v znesku 1.150 milijard lir. Zakonski predlog prav tako določa uvajanje vrste novih ukrepov, ki povečajo aktivnost državnih institucij v gospodarstvu teh področij. Ker zasebne investicije niso izpolnile pričakovanj, je s tem zakonom določeno, da bo investirala država tudi v nekatere veje, v katere bi morali po prvotni zamisli v celoti investirati zasebni kapital.

To vsekakor kaže, da začnajo posvečati problemu nerazvitih področij v Italiji čedalje večjo pozornost.

S. B.